

Računalniški praktikum (fizika) - vaje

Rok Kuk - kontakt@rokuk.org

2022-11-29

Kazalo

O strani	3
1 Namestitev okolja za vaje	4
1.1 Namestitev Pythona	4
1.2 Namestitev Visual Studio Code	5
1.3 Namestitev paketa Numpy	5
1.4 Pogoste težave	6
2 Uvod v Python	7
2.1 Števila	7
2.2 Logične operacije	8
2.3 Relacijski operatorji	8
2.4 Nekoliko kompleksnejši primer	8
3 Zanke	10
3.1 Zanka for	10
3.2 Zanka while	11
4 Seznami in nizi	12
4.1 Skupne lastnosti	12
4.2 Spreminjanje	15
4.3 Nekaj uporabnih funkcij	16

5	Delo z objekti	18
5.1	Metode za nize	18
5.2	Metode za sezname	19
5.3	Sortiranje seznamov	20
5.4	Drugi tipi	20
5.5	Pretvarjanje med tipi	21
6	Slovarji	22
6.1	Osnovne operacije	22
6.2	Metode na slovarjih	23
6.3	Preverjanje vsebovanja	24
6.4	Zanke	24
7	Numpy	25
7.1	Ustvarjanje tabel	25
7.2	Rezine	26
7.3	Uporabne funkcije	27
7.4	Matematika	28
8	Datoteke	29
8.1	Datotečni sistem	29
8.2	Pisanje	31
8.3	Branje	32
8.4	Mode	33

O strani

Na tej strani so zbrani zapiski za vaje predmeta računalniški praktikum v 1. letniku študija fizike na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani.

Zapiski so mišljeni le kot opora pri izvajanju vaj in ne obsegajo čisto vseh obravnavanih vsebin. Zapiski zato ne morejo nadomestiti obiskovanja predavanj in vaj.

Vsebina teh strani je objavljena pod licenco CC BY-NC-SA 4.0. Markdown koda za strani je dostopna na <https://github.com/rokuk/rp-fiz-notes>

Poglavje 1

Namestitev okolja za vaje

Da na računalniku uporabljate Python in rešujete naloge je potrebno namestiti nekaj programov. Spodaj je opisan okvirni postopek in pogoste težave pri nameščanju programov. Če imate težave, je opis problema dobro pogooglati, sicer pa lahko seveda vprašate sošolce, pišite asistentu ali postavite vprašanje na forumu.

1.1 Namestitev Pythona

1. Namestite Python (najbolje kar verzijo 3.10) s te strani (zavihek Downloads): <https://www.python.org>. Ko poženate program za namestitev, v oknu, ki se odpre, odkljukajte “Add Python 3.x to PATH”. Nato nadaljujte z namestitvijo (opcija “Install now”).

Če uporabljate Windows 7 ali še starejši Windows, boste morali namestiti starejšo verzijo Pythona (npr. 3.8.9 ali manj). Najdete jo tule: <https://www.python.org/downloads/>

2. Preverite ali se je Python uspešno namestil. Odprite program Ukazni poziv (Windows) ali Terminal (macOS/Linux), ki je že na vašem računalniku. V okno, ki se odpre vpišite ukaz `python --version` in pritisnite tipko Enter. Če je Python uspešno nameščen, bi se vam v novi vrstici moralo izpisati `Python 3.x.y` (kjer je `x.y` verzija nameščenega Pythona).

Če ste na Windowsu in ukaz `python --version` ne izpiše verzije, ampak se vam izpiše napaka ali “Python not found”, poskusite ukaz `py --version`.

1.2 Namestitev Visual Studio Code

3. Namestite Visual Studio Code: <https://code.visualstudio.com>
4. Namestite Python extension. Odprite Visual Studio Code. Morda se vam bo v oknu VSCode pojavil zavihek z naslovom **Get Started**, ki ga lahko kar zaprete. Na levem robu okna kliknite na Extensions (ikona s štirimi kvadrati), vpišite **Python**, izberite **Python** in na desni kliknite **Install**. Morda se bo odprlo okno **Get Started**, ki ga lahko zaprete.
5. Dobro je, da si nekje na računalniku ustvarite mapo, v katero boste shranjevali vso vašo kodo. V VSCode v meniju File kliknite **Open Folder...** in izberite to mapo. Morda se bo pojavilo okno, ki vas sprašuje, če zaupate avtorju datotek v tej mapi: kliknite **Yes**, ker sebi zaupate. Ustvarite novo datoteko (meni File > New File), jo shranite (meni File > Save) in jo poimenujte **test.py** (na Windowsu izberete **Save as type: Python**). Vsebina datoteke se vam odpre kot zavihek v VSCode. Vanj vpišite **print("Pozdravljen svet!")**. V desnem zgornjem kotu bi morali imeti gumb v obliki puščice, s katerim lahko poženete napisani program. Če ga nimate, si lahko namestite extension z imenom **Code Runner**. Sicer lahko program poženete tudi tako, da desno kliknete kjerkoli v območju urejevalnika besedila in nato v meniju, ki se pojavi, izberete **Run Python File in Terminal**. Ko poženete program, bi se vam v oknu terminala moralo izpisati "Pozdravljen svet!".
6. Priporočam, da vklopite tudi "linter". To je program, ki je del VSCode in v vaši kodi sproti preverja ali ste se kje zmotili. Ne ujame vseh možnih napak, mnoge zatipke pa zazna in vas nanje opozori, še preden poženete program, tako da jih podčrta. VSCode pritisnite **Ctrl+Shift+P** in vpišite "linter" (brez navednic), kliknite na **Python: Select Linter**. Pojavi se meni z več možnostmi za linter. Priporočam **flake8**, ki nas poleg napak opozori tudi na kršitve priporočil za stil PEP8. Izberete ga s tipko **Enter**. VSCode vas bo desno spodaj obvestil, da ta linter ni nameščen; namestite ga tako, da kliknete **Install** v tem obvestilu. Po nekaj sekundah bi se moral namestiti. Lahko ga preizkusite tako, da v datoteko s končnico **.py** nekaj narobe napišete npr. **prnt("Pozdravljen svet!")**

VSCode ima veliko funkcionalnosti, ki nam lahko pomagajo pri programiranju. Več o tem piše v uradni dokumentaciji: <https://code.visualstudio.com/docs/editor/codebasics>

1.3 Namestitev paketa Numpy

Potrebovali bomo še Pythonov paket Numpy. To je neke vrste dodatek za Python, ki nam omogoča lažje delo z vektorji in tabelami. Več o tem na prihodnjih vajah. Dodatne module za Python lahko nameščamo in odstranjujemo

z modulom `pip`. To je modul, ki bi se moral avtomatsko namestiti skupaj s Pythonom.

7. Najprej v Ukazni poziv / Terminal vpišite in izvršite ukaz `python -m pip --version` (če ste na Windowsu boste morda dobili napako v stilu “python ne obstaja”, v tem primeru poskusite izvršiti ukaz `py -m pip --version`). Izpisati bi se vam moralo nekaj podobnega `pip X.Y.Z from ... (python 3.N.N)`.

Več o tem na <https://pip.pypa.io/en/stable/getting-started/>

Če se vam izpiše to, lahko nadaljujete na 8. korak, sicer berite naprej. Če se vam izpiše nekaj v stilu “pip ne obstaja” ali “command not found”, morate namestiti Pythonov modul `pip`. To naredite z ukazom `python -m ensurepip --upgrade` (oz. na Windowsu morda `py -m ensurepip --upgrade`).

Več informacij o nameščanju modula `pip` je na <https://pip.pypa.io/en/stable/installation/#python>

8. Namestite Pythonov modul `numpy`. To naredite z ukazom `python -m pip install numpy` (oz. na Windowsu bo morda treba uporabiti `py -m pip install numpy`).

1.4 Pogoste težave

- Če pri poganjanju programa dobite napako `no module named numpy`, to pomeni, da Numpy ni nameščen. Če ste ga že namestili, je morda težava, da ste ga namestili za napačno verzijo Pythona (glej spodnjo alinejo). Če ga še niste namestili, poskusite zgoraj opisani postopek.
- Če imate na računalniku nameščenih več verzij Pythona (to so npr. mnogi računalniki z macOS) se lahko “python” v ukazni vrstici / terminalu nanaša na drugo verzijo, kot je tista, ki jo uporabljate za poganjanje svojih programov v VSCode. Katera verzija se uporablja v VSCode lahko izberete tako, da odprete katerokoli datoteko s končnico `.py` in kliknete na “Python 3.x.y” na spodnjem robu okna. Pokaže se okno z vsemi nameščenimi verzijami. Da namestite Numpy za določeno verzijo Pythona lahko poskusite ukaz `python3.10 -m pip install numpy`, kjer 3.10 zamenjate z zeleno verzijo Pythona. Na Windowsu bi moral delovati ukaz `py -3.10 -m pip install numpy`.

Poglavje 2

Uvod v Python

Gradiva za to poglavje so:

- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter1/>
- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter2/> (do poglavja `while loop statements`)
- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter3/>
- poglavje **Osnovni koncepti programiranja** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1201/index.html>
- poglavje **Izdelava samostojnih programov in pogojni stavki** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1202/index.html>
- poglavje **Funkcije** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1205/index.html>

2.1 Števila

Za seštevanje uporabimo `+`, za odštevanje `-`, za množenje `*`, za potence `**`, za deljenje `/`, za celoštevilsko deljenje `//`, za ostanek pri deljenju `%`. Za vrstni red računanja operacij (če jih kombiniramo) veljajo enaka pravila kot v matematiki.

```
celidel = 20 // 8
ostanek = 20 % 8
print(celidel, ostanek)
```

```
## 2 4
```

Za zaokroževanje števila `stevilo` uporabimo funkcijo `round(stevilo, d)`, ki število zaokroži na `d` decimalnih mest.

2.2 Logične operacije

Logične operacije s ključnimi besedami `and`, `or` in `not` ustrezajo operacijam v matematiki.

- `a and b` je `True`, če sta `a` in `b` enaka `True`, sicer je `False`
- `a or b` je `False`, le če sta `a` in `b` enaka `False`
- `not a` je `True`, če je `a` enak `False`, sicer je `True`

Logične operacije lahko kombiniramo. Vrstni red operacij lahko določimo z oklepaji. Sicer ima operator `and` prednost pred `or`, `not` pa ima prednost pred obema.

```
a = True
b = True
c = False
print((a or b) and (a or c))
```

```
## True
```

V logičnih operacijah se število 0 obnaša kot `False`, ostala števila pa kot `True`.

2.3 Relacijski operatorji

Če relacija velja ima izraz vrednost `True`, sicer pa `False`.

- primerjava števil `a < b` ali `a <= b`
- preverjanje enakosti `a == b`
- preverjanje različnosti (nista enaka) `a != b`

Logične operacije in relacije so binarne. Binarna operacija se izvede med tem, kar je na levi, in tem, kar je na desni.

2.4 Nekoliko kompleksnejši primer

Če želimo preveriti ali je spremenljivka `mesec` enaka 6 ali 7, ni prav, če napišemo

```
mesec = 4
rezultat = mesec == 6 or 7
print(rezultat)
```

7

V zgornjem izrazu se najprej izvede primerjava med `mesec` in 6. Ker 4 ni enako 6, nam to da `False`. Nato se izvede operacija `or` med `False` in 7. Ker se 7 obnaša kot `True` bi pričakovali, da dobimo `True`. Operacija `or` deluje tako, da vrne prvo vrednost, ki ni `False`. Ponavadi primerjamo `True` in `False` vrednosti, zato ima operacija rezultat `True`, če je ena od vrednosti `True`. Na levi strani je pri nas `False`, na desni pa 7, zato ima celoten izraz desno od enačaja vrednost 7 (ker je prva vrednost, ki ni `False`).

Pravilna rešitev bi bila

```
mesec = 4
rezultat = (mesec == 6) or (mesec == 7)
print(rezultat)
```

False

Poglavje 3

Zanke

Gradivi za to poglavje sta

- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter2/> (poglavji `while` loop statements in `for` loops)
- poglavje Zanke v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1203/index.html>

3.1 Zanka for

Zanko `for` uporabimo, ko vemo kolikokrat želimo nekaj ponoviti.

```
zacetek = 3
konec = 10
korak = 2
for i in range(zacetek, konec, korak):
    print(i)
```

```
## 3
## 5
## 7
## 9
```

Tretji parameter ni obvezen. Če podamo le en parameter bo šla zanka od 0 do vrednosti tega parametra.

3.2 Zanka while

Zanko while uporabimo, ko želimo zanko izvajati, dokler je nek pogoj izpolnjen.

```
i = 3
while i < 10:
    print(i)
    i += 2
```

```
## 3
## 5
## 7
## 9
```

V zgornjem primeru bi lahko `i < 10` nadomestili s kakršnokoli logično operacijo, ki vrne `True` ali `False`. Zanka se izvaja, dokler je pogoj `True`.

Pozor: Paziti moramo, da ne napišemo neskončne zanke, kjer je pogoj vedno `True`! V tem primeru se izvajanje programa nikoli ne konča. Izvedbo programa lahko v Ukaznem pozivu / Terminalu prekinemo s kombinacijo tipk `Ctrl+C`.

Poglavje 4

Seznami in nizi

Gradiva za to poglavje so:

- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter4/>
- poglavje **Tabele** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1204/index.html>
- poglavje **Nizi** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1206/index.html>

4.1 Skupne lastnosti

4.1.1 Indeksiranje

Indeksi morajo biti cela števila, sicer pride do napake. Indeksi se začnejo z 0 (prvi element). Negativni indeksi so indeksi šteti s konca seznama proti začetku (-1 je indeks zadnjega elementa, -2 predzadnjega). Če podamo indeks, ki je večji od indeksa zadnjega elementa, Python javi `IndexError`.

```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
print(spam[2])
print(spam[-2])
```

```
## 42
## True
```

Podsezname dobimo s sintakso `seznam[zacetni_indeks:koncni_indeks:korak]`. Nobeno od teh treh števil ni obvezno.

```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
print(spam[1:4:2])
print(spam[:3])
print(spam[::2])
print(spam[::-1])
```

```
## ['bat', True]
## ['cat', 'bat', 42]
## ['cat', 42, 'dog']
## ['dog', True, 42, 'bat', 'cat']
```

Podobno je za nize.

```
spam = "besedna zveza"
print(spam[1:4])
print(spam[:3])
print(spam[::2])
print(spam[::-1])
```

```
## ese
## bes
## bsdazea
## azevz andeseb
```

4.1.2 Dolžina

Število elementov seznama ali število znakov v nizu dobimo s funkcijo `len(seznam_ali_niz)`.

```
c = [1, 2, 3, "abeceda"]
print(len(c))
d = "terminologija"
print(len(d))
```

```
## 4
## 13
```

4.1.3 Združevanje

Nize in sezname staknemo s plusom.

```
niz1 = "a"
niz2 = "b"
print(niz1 + niz2)
sez1 = [1, 2, 3]
sez2 = [4, 5, 6]
print(sez1 + sez2)
```

```
## ab
## [1, 2, 3, 4, 5, 6]
```

Sezname lahko združimo tudi z metodo `extend`. Za zgornji primer: `seznam1.extend(seznam2)`.

4.1.4 Preverjanje vsebovanja

S ključno besedo `in` preverimo ali seznam vsebuje nek element, kar lahko uporabimo npr. v if stavku. Podobno lahko z `in` preverimo ali niz vsebuje nek znak.

```
print('cat' in ['cat', 'bat', 42, True, 'dog'])
print('c' in 'beseda')
```

```
## True
## False
```

4.1.5 Zanke

Po elementih seznama / znakih niza se lahko sprehodimo z zanko `for`.

```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
for el in spam:
    print(el)
```

```
## cat
## bat
## 42
## True
## dog
```

```
spam = "abc"
for el in spam:
    print(el)
```

```
## a
## b
## c
```

Ko v zanki potrebujemo indekse, pride prav spodnji pristop.

Primer: zanima nas razlika med zaporednimi elementi seznama.

```
seznam = [1, 2, 3, 5, 6, 7]
for i in range(len(seznam) - 1):
    print(seznam[i+1] - seznam[i])
```

```
## 1
## 1
## 2
## 1
## 1
```

Tretji pristop k sprehodu po elementih seznama / znakih niza pa je funkcija `enumerate` (glej dno te strani za primer).

4.2 Spreminjanje

Vrednost elementa v seznamu lahko spremenimo.

```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
spam[1] = 'aardvark'
print(spam)
```

```
## ['cat', 'aardvark', 42, True, 'dog']
```

V nizu znakov ne moremo tako spreminjati! Uporabimo pa lahko podsezname:

```
s = "abcdef"
index = 3
s = s[:index] + "ž" + s[index + 1:]
print(s)
```

```
## abcžef
```

Elemente seznama lahko zberemo s ključno besedo `del`.


```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
del spam[2]
print(spam)
```

```
## ['cat', 'bat', True, 'dog']
```

4.2.1 Dodajanje elementov

Element lahko dodamo na konec seznama z metodo:

```
spam = ['cat', 'bat', 42, True, 'dog']
spam.append(3)
print(spam)
```

```
## ['cat', 'bat', 42, True, 'dog', 3]
```

4.3 Nekaj uporabnih funkcij

- `len(seznam_ali_niz)` vrne število elementov seznama oz. število znakov v nizu
- `zip(seznam1, seznam2, ...)` vrne zaporedje naborov istoležnih elementov v podanih seznamih (poljubno število). Funkcija vrne poseben tip - da dobimo seznam, moramo ta tip pretvoriti s funkcijo `list()`. V for zanki lahko uporabimo `zip` brez `list`.

```
print(list(zip('xyz', [10, 20, 30], [4, 5, 6])))
```

```
## [('x', 10, 4), ('y', 20, 5), ('z', 30, 6)]
```

```
for x in zip('xyz', [10, 20, 30], [4, 5, 6]):
    print(x)
```

```
## ('x', 10, 4)
## ('y', 20, 5)
## ('z', 30, 6)
```

- `enumerate(seznam)` vrne zaporedje parov, v katerih so druge komponente vrednosti iz podanega seznama, prve pa njihovi indeksi. Funkcija vrne poseben tip - da dobimo seznam, moramo ta tip pretvoriti s funkcijo `list()`. V for zanki lahko uporabimo `enumerate` brez `list`.

```
print(list(enumerate(["a", "b", "c"])))
```

```
## [(0, 'a'), (1, 'b'), (2, 'c')]
```

```
for indeks, element in enumerate(["a", "b", "c"]):  
    print(indeks, element)
```

```
## 0 a
```

```
## 1 b
```

```
## 2 c
```

Poglavje 5

Delo z objekti

Gradivi za to poglavje sta

- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter6/>
- poglavje Nizi v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1206/index.html>

Uporabna je tudi dokumentacija za različne tipe <https://docs.python.org/3/tutorial/datastructures.html>

Metod za sezname in nize je veliko. Spodaj je naštetih nekaj najpogostejše uporabljenih. Celoten seznam je v uradni dokumentaciji: <https://docs.python.org/3/library/stdtypes.html#string-methods>

Ponavadi lahko z Googlom, najdemo metodo, ki jo potrebujemo, če opišemo, kaj želimo narediti (npr. s `python count characters in string` hitro najdemo `count()` in primere uporabe).

5.1 Metode za nize

- `niz.count(znak)` vrne število pojavitev znaka v nizu
- `niz.index(znak)` vrne indeks, na katerem se znak prvič pojavi; če ne obstaja sproži napako
- `niz.replace(niz1, niz2)` vrne niz, kjer so podnizi enaki `niz1` zamenjani z `niz2`
- `niz.lower()` in `niz.upper()` vrne niz, kjer iz malih črk naredi velike ali obratno
- `niz.islower()` in `niz.isupper()` vrne `True`, če je niz iz samih malih črk oz. velikih črk

- `niz.strip()` vrne niz, kjer z leve in desne strani odstrani “whitespace characters” (presledki, tab, `\n`). Lahko podamo neobvezni argument, s katerim določimo, katere znake naj odstrani z leve in desne. Obstajata tudi metodi `.rstrip()` in `.lstrip()`, ki odstranjujeta le z leve in desne.

```
print('    Hello, World    \n'.strip())
```

```
## Hello, World
```

- `"locilo".join(seznam)` združi elemente seznama v niz in postavi `locilo` med posamezne elemente

```
print('ABC'.join(['Moje', 'ime', 'je', 'Rok']))
```

```
## MojeABCimeABCjeABCRok
```

- `niz.split(locilo)` vrne seznam, kjer so elementi posamezni deli niza, ki jih ločuje `locilo`. Privzeta vrednost za `locilo` je presledek.

```
print("Moje ime je Rok.".split())
```

```
## ['Moje', 'ime', 'je', 'Rok.']
```

5.2 Metode za sezname

- `sez.append(element)` doda element na konec seznama
- `sez.extend(sez2)` na konec seznama `sez` pristavi seznam `sez2`, na kratko `sez += sez2`
- `sez.insert(i, x)` na mesto z indeksom `i` vstavi element `x`
- `sez.remove(x)` iz seznama odstrani prvo pojavitev elementa `x`
- `sez.pop(i)` odstrani element na indeksu `i` in ga vrne; če `i` ne podamo je to zadnji element
- `sez.index(x)` vrne prvi indeks, na katerem se nahaja vrednost `x`
- `sez.count(x)` vrne število pojavitev `x` v seznamu
- `sez.sort(reverse=False)` uredi seznam po velikosti naraščajoče / abecedi; če podamo neobvezni argument `reverse=True`, bo seznam urejen v nasprotnem vrstnem redu

5.3 Sortiranje seznamov

Za sortiranje lahko uporabimo funkcijo `sorted(seznam)`, ki vrne sortiran seznam ali pa metodo `seznam.sort()`, ki spremeni originalni seznam, tako, da je sortiran.

Obema funkcijama lahko podamo neobvezni argument `reversed=True`, ki seznam sortira v nasprotnem vrstnem redu. Podamo lahko tudi neobvezni argument `key=ime_funkcije`, s katerim podamo ime funkcije, ki sprejme elemente seznama in vrne tiste elemente, po katerih želimo seznam sortirati. Primer sortiranja po tretjem elementu nabora:

```
def sortirna_funkcija(element_seznama):
    return element_seznama[2]

student_tuples = [
    ('john', 'A', 15),
    ('jane', 'B', 12),
    ('dave', 'B', 10),
]
print(sorted(student_tuples, key=sortirna_funkcija))

## [('dave', 'B', 10), ('jane', 'B', 12), ('john', 'A', 15)]
```

Sortiramo lahko tudi po več komponentah nabora, če v funkciji vrnemo nabor komponent, po katerih želimo sortirati. npr. funkcija z `return (element_seznama[1], element_seznama[2])` bi seznam najprej sortirala po drugem elementu nabora, nato pa še po tretjem (tisti elementi seznama, ki imajo enak drugi element nabora, bi bili sortirani še po tretjem).

Več o sortiranju v uradni dokumentaciji: <https://docs.python.org/3/howto/sorting.html>

5.4 Drugi tipi

5.4.1 Nabori

Nabori so urejeni in nespremenljivi. Definira se jih z običajnimi oklepaji `()`. Do elementov dostopamo z indeksi od 0 naprej, kot pri seznamih. Ne moremo dodati novih elementov. Glej tudi: <https://docs.python.org/3/tutorial/datastructures.html#tuples-and-sequences>

Vrednosti v naborih lahko “odpakiramo” nazaj v spremenljivke. Nabor lahko odpakiramo v manj spremenljivk, kot je elementov nabora, če eni od spremenljivk pred ime dodamo `*`. V to spremenljivko se bo shranil seznam presežnih elementov.

```
sadje = ("jabolko", "banana", "češnja")
zeleno, rumeno, rdece = sadje
print(zeleno)
print(rumeno)
print(rdece)
```

```
## jabolko
## banana
## češnja
```

5.4.2 Množice

Množice niso urejene in so nespremenljive. Definira se jih z zaviti oklepaji `{}`. Vrednosti v množici so unikatne (ne moremo dodati dveh enakih). Do elementov lahko dostopamo z zanko. Nove elemente lahko dodamo z `mnozica.add(element)`. Glej tudi: <https://docs.python.org/3/tutorial/datastructures.html#sets>

5.5 Pretvarjanje med tipi

Spremenljivko `a` lahko pretvorimo v najpogostejše uporabljane tipe:

- `int(a)` vrne celo število
- `float(a)` vrne decimalno število
- `str(a)` vrne niz
- `list(a)` vrne seznam
- `tuple(a)` vrne nabor
- `set(a)` vrne množico

Poglavje 6

Slovarji

Gradivi za to poglavje sta

- <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter5/>
- poglavje **Slovar** v <https://lusy.fri.uni-lj.si/ucbenik/book/1212/index.html>

6.1 Osnovne operacije

6.1.1 Dostopanje do vrednosti

Do vrednosti dostopamo podobno kot pri seznamih, le da namesto indeksov uporabimo ključe.

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
print(s['b'])
```

```
## test
```

Če ključ ne obstaja pride do napake. Temu se lahko izognemo z metodo `get`

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
print(s.get('a'))
```

```
## 6
```

```
print(s.get('ž', 0))
```

```
## 0
```

6.1.2 Spreminjanje

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
s['a'] = 10
print(s)
```

```
## {'a': 10, 'b': 'test', 123: True}
```

6.1.3 Brisanje

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
del s['a']
print(s)
```

```
## {'b': 'test', 123: True}
```

6.2 Metode na slovarjih

- `s.get(kljuc, privzeta_vrednost)` vrne vrednost, ki ustreza ključu `kljuc`, če ključ ne obstaja v slovarju vrne `None`; lahko podamo še neobvezni parameter `privzeta_vrednost`, ki jo vrne, če ključ ne obstaja; glej primer na vrhu strani
- `s.pop(kljuc)` iz slovarja odstrani par s ključem `kljuc` in vrne vrednost
- `s.update(s2)` k slovarju `s` doda pare slovarja `s2`
- `s.values()` za uporabo v zankah; vrne vrednosti v slovarju; s funkcijo `list` pretvorimo v seznam
- `s.keys()` za uporabo v zankah; vrne ključe v slovarju; s funkcijo `list` pretvorimo v seznam
- `s.items()` za uporabo v zankah; vrne nabore ključev in vrednosti; s funkcijo `list` pretvorimo v seznam

6.3 Preverjanje vsebovanja

Kot pri seznamih in nizih uporabimo ključno besedo `in`.

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
print('test' in s.values())
print('b' in s.keys())
print(('a', 6) in s.items())
```

```
## True
## True
## True
```

6.4 Zanke

Zanka po vrednostih v slovarju.

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
for v in s.values():
    print(v)
```

```
## 6
## test
## True
```

Zanka po ključih v slovarju.

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
for k in s.keys(): # lahko tudi "for k in s:"
    print(k)
```

```
## a
## b
## 123
```

Zanka po parih v slovarju.

```
s = {'a': 6, 'b': 'test', 123: True}
for kljuc, vrednost in s.items():
    print(kljuc, '->', vrednost)
```

```
## a -> 6
## b -> test
## 123 -> True
```

Poglavje 7

Numpy

Gradivi za to poglavje sta:

- https://numpy.org/doc/stable/user/absolute_beginners.html
- <https://numpy.org/doc/stable/user/quickstart.html>

Navaden seznam pretvorimo v Numpy seznam s funkcijo `array(seznam)`.

```
import numpy as np
a = np.array([[1, 2, 3, 4], [5, 6, 7, 8]])
print(a)
print(a.shape)
print(a.ndim)
print(a.size)
```

```
## [[1 2 3 4]
##  [5 6 7 8]]
## (2, 4)
## 2
## 8
```

Sezname lahko združimo z `np.concatenate(sez1, sez2)`, ki vrne staknjen seznam.

7.1 Ustvarjanje tabel

- `np.zeros(oblika)` vrne tabelo ničel; `oblika` je nabor celih števil, ki predstavlja obliko tabele

- `np.ones(oblika)` vrne tabelo enic
- `np.linspace(zacetek, konec, num)` vrne seznam `num` števil z intervala od `zacetek` do `konec`, kjer so elementi ekvidistančni
- `np.arange(zacetek, konec, korak)` vrne seznam od vrednosti parametra `zacetek` (neobvezen, privzeto je 0) do `konec` s koraki `korak` (neobvezen, privzeto je 1)
- `np.fromfunction(ime_funkcije, oblika)` ustvari tabelo z obliko `oblika`, kjer vsak element v tabeli izračuna s klicem funkcije `ime_funkcije`; funkcija mora sprejeti toliko argumentov, kolikor je dimenzij
- `seznam.reshape(oblika)` spremeni obliko seznama

7.2 Rezine

Do elementov tabel dostopamo s podobno sintakso kot pri običajnih seznamih (`zacetek:konec:korak`), le da to naredimo za vsako dimenzijo posebej ločeno z vejicami.

```
import numpy as np
tabela = np.arange(0, 49).reshape(7, 7)
print(tabela)
```

```
## [[ 0  1  2  3  4  5  6]
##   [ 7  8  9 10 11 12 13]
##   [14 15 16 17 18 19 20]
##   [21 22 23 24 25 26 27]
##   [28 29 30 31 32 33 34]
##   [35 36 37 38 39 40 41]
##   [42 43 44 45 46 47 48]]
```

```
razrezano = tabela[0:4,2:7:2]
print(razrezano)
```

```
## [[ 2  4  6]
##   [ 9 11 13]
##   [16 18 20]
##   [23 25 27]]
```

Če želimo vse elemente v neki dimenziji napisemo `:`. Tako lahko dobimo posamezne stolpce.

```
print(tabela[:,3])
```

```
## [ 3 10 17 24 31 38 45]
```

Ko imamo enkrat izbrane želene vrstice in stolpce, lahko te vrednosti preberemo iz tabele in shranimo v spremenljivko (kot je to zgoraj pri **razrezano**) ali pa na ta izbrana mesta v tabeli shranimo neke vrednosti. Shranjujemo lahko tudi cele tabele:

```
tabela[0:4,2:7:2] = np.arange(100, 112).reshape(4,3)
print(tabela)
```

```
## [[ 0  1 100  3 101  5 102]
## [ 7  8 103 10 104 12 105]
## [14 15 106 17 107 19 108]
## [21 22 109 24 110 26 111]
## [28 29 30 31 32 33 34]
## [35 36 37 38 39 40 41]
## [42 43 44 45 46 47 48]]
```

7.3 Uporabne funkcije

Glej predvsem uradno dokumentacijo: <https://numpy.org/doc/stable/reference/routines.sort.html>

Vsaka funkcija ima opis parametrov in zelo nazorne primere uporabe.

Pri mnogih funkcijah lahko podamo neobvezni parameter **axis=x**, kjer je **x** številka osi, po kateri želimo operacijo izvesti (0, 1, 2, ...).

Pozor: True se obnaša kot 1 in False se obnaša kot 0 ter obratno.

- **np.any(tabela)** vrne True, če je vsaj en element True
- **np.all(tabela)** vrne True, če so vsi elementi True
- **np.nonzero(tabela)** vrne indekse neničelnih elementov v vsaki dimenziji posebej (koordinate teh elementov)
- **np.flatten(tabela)** vrne "flat" obliko tabele (enodimenzionalni seznam zaporednih elementov)
- **np.flatnonzero(tabela)** vrne indekse neničelnih elementov v "flat" obliki tabele (zaporedni indeks)
- **np.where(pogoj, x, y)** vrne elemente iz **x**, kjer je pogoj izpolnjen, sicer vrne ustrezni element iz **y**; pogoj se evalvira za vsak element posebej; glej primere v dokumentaciji!

- `tabela.T` vrne transponirano tabelo (to pomeni, da so elementi zrcaljeni preko diagonale); deluje tudi za nekvadratne tabele

```
a = np.array([[1, 2, 3], [4, 5, 6]])  
print(a)
```

```
## [[1 2 3]  
##  [4 5 6]]
```

```
print(a.T)
```

```
## [[1 4]  
##  [2 5]  
##  [3 6]]
```

7.4 Matematika

- `np.sum(tabela)`
- `np.cumsum(tabela)`
- `np.prod(tabela)`
- `np.log(tabela)`
- `np.exp(tabela)`

Poglavje 8

Datoteke

Gradivo za to poglavje je <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter9/>

Za tiste, ki vas zanima več tudi <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter10/>

8.1 Datotečni sistem

Datoteke so shranjene na različnih nosilcih (npr. trdi disk, SSD, DVD, USB ključ, ...). Na računalniku datoteke organiziramo po mapah, ki so lahko gnezdene. Na vrhu imamo korensko mapo (root folder). Na Linux in macOS je to / na Windowsu pa C:\, kjer je C ime particije.

Prostor, ki je na voljo na nosilcu lahko razdelimo na več ločenih delov, ki jim rečemo particije. Primer: trdi disk z 1000 GB bi lahko razdelili na dve particiji C z 100 GB in D z 900 GB. Vsaka particija na nosilcih, ki so priklopljeni na računalnik, dobi svojo črko (to velja za Windows, drugje je drugače), npr. USB ključi so pogosto pod E ali F.

8.1.1 Absolutna in relativna pot

Vsaki datoteki ustreza ena absolutna pot. To je “naslov”, pod katero jo lahko najdemo. Primer: C:\bacon\fizz\spam.txt. Pot vsebuje vse mape, v katerih se datoteka nahaja, ločene z \ (na Windowsu; na Linux in macOS je ločilo /), ime datoteke, piko in končnico datoteke, ki določa njen tip.

Relativna pot do datoteke je pot glede na neko drugo mapo. Za zgornji primer: glede na mapo bacon je relativna pot do datoteke .\fizz\spam.txt.

Pika pomeni trenutno mapo.

Slika 8.1: Vir: <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter9/> (Al Sweigart, CC BY-NC-SA 3.0)

Če bi bila trenutna mapa **eggs**, bi bila relativna pot do prejšnje datoteke glede na **eggs** enaka `..\bacon\fizz\spam.txt`.

Dve piki pomenita eno mapo višje v hierarhiji (parent folder) glede na trenutno mapo.

Če bi želeli iti dve mapi višje bi uporabili `..\..\`, npr. iz mape **fizz** v mapo **eggs** pridemo z `..\..\eggs`, itd.

Za podrobnejši razlago in več primerov glej gradivo: <https://automatetheboringstuff.com/2e/chapter9/>

8.1.2 Delo z ukaznim pozivom

Podobno kot v Raziskovalcu (File Explorer) se tudi v ukaznem pozivu (Terminal) v nekem trenutku nahajamo v neki mapi (ang. Current working directory ali CWD). Ta mapa je vedno napisana na začetku vrstice. V ukaznem pozivu najprej napišemo ukaz nato parametre, ki jih želimo podati, ločene s presledki. Ukaz izvedemo s tipko Enter.

V neko mapo se lahko premaknemo z ukazom `cd`, ki mu kot argument podamo pot (relativno ali absolutno do mape, v katero se želimo premakniti).

Ukaz `dir` izpiše vse datoteke in mape, ki se nahajajo v trenutni mapi.

Glej tudi: <https://ucilnica.fmf.uni-lj.si/mod/page/view.php?id=2505>

8.1.3 Mape in datoteke v Pythonu

Za delo z datotečnim sistemom je na voljo knjižnica `os`. Posamezne funkcije, njihove parametre in uporabo lahko poiščete v uradni dokumentaciji ali drugod na spletu. Spodaj parametri funkcij niso napisani!

Nekaj najbolj uporabnih:

- `os.getcwd()` vrne trenutno mapo (CWD)
- `os.chdir()` nastavi trenutno mapo na podano pot
- `os.listdir()` vrne seznam poti do datotek in map, ki se nahajajo v mapi, do katere vodi pot
- `os.mkdir()` ustvari novo mapo, ki se nahaja na podani poti
- `os.rename()` preimenuje mapo, prvi parameter je pot mape, drugi pa nova pot (z novim imenom)
- `os.remove()` izbriše datoteko, ki se nahaja na podani poti
- `os.rmdir()` izbriše prazno mapo, ki se nahaja na podani poti

Za delo s potmi je na voljo knjižnica `os.path`, kjer so pogosto uporabljane funkcije:

- `os.path.exists()` vrne `True`, če podana pot obstaja
- `os.path.join()` stakne dve poti v eno, pri čemer ustrezno poskrbi za prava ločila glede na OS
- `os.path.abspath()` vrne absolutno pot, ki ustreza podani relativni poti (glede na trenutno mapo)
- `os.path.relpath()` vrne relativno pot, ki ustreza podani absolutni poti (glede na trenutno mapo)
- `os.path.isfile()` vrne `True`, če pot vodi do datoteke
- `os.path.isdir()` vrne `True`, če pot vodi do mape

8.2 Pisanje

Datoteko odpremo v načinu za pisanje `mode="w"` in uporabimo funkcijo `write()`, ki zapiše niz v datoteko. Znak `\n` pomeni novo vrstico. Če želimo zapisati znak `\` moramo v Pythonu napisati `\\`. Več o uporabi `\` v Pythonu: https://www.w3schools.com/python/gloss_python_escape_characters.asp

```
potdodatoteke = "datoteka.txt"
with open(potdodatoteke, mode="w", encoding="utf-8") as dat:
    dat.write("To je ")
    dat.write("en stavek.\nTo je drugi.")
```



```
## datoteka.txt
## To je en stavek.
## To je drugi.
```

Namesto `dat.write("niz")` se lahko uporablja tudi `print("niz", file=dat)`, kjer odprto datoteko podamo kot parameter.

8.3 Branje

8.3.1 `read()`

Datoteko odpremo v načinu za branje `mode="r"` in uporabimo metodo `read()`, ki vrne celotno vsebino datoteke naenkrat v obliki niza.

```
with open("datoteka.txt", mode="r", encoding="utf-8") as datoteka:
    vsebina = datoteka.read()
print(vsebina)
```

```
## To je en stavek.
## To je drugi.
```

Uporaba argumenta `mode` je opisana na dnu strani. Klicu `open` lahko podamo tudi neobvezni argument `encoding`, ki poda kodno tabelo, v kateri je napisana datoteka. Privzeta vrednost tega argumenta je na šolskih (in najverjetneje tudi vaših) Windows računalnikih `windows-1252`, kar je nekoliko zastarel standard. Zato je dobra praksa uporaba parametra `encoding="utf-8"`, s čimer uporabimo Unicode, ki se danes uporablja skoraj povsod. Na macOS in Linux je vrednost `utf-8` že privzeta.

8.3.2 `readlines()`

Z metodo `readlines()` dobimo seznam, v katerem so posamezne vrstice iz datoteke.

```
with open("datoteka.txt", mode="r", encoding="utf-8") as datoteka:
    vrstice = datoteka.readlines()
print(vrstice)
```

```
## ['To je en stavek.\n', 'To je drugi.']
```

8.3.3 zanka

Po vrsticah datoteke lahko gremo z zanko for.

```
vrstice = []
with open("datoteka.txt", mode="r", encoding="utf-8") as datoteka:
    for line in datoteka:
        vrstice.append(line)
print(vrstice)
```

```
## ['To je en stavek.\n', 'To je drugi.']
```

8.4 Mode

je neobvezni argument funkcije `open()`. Privzeta vrednost je `mode="rt"`. Zato nam v zgornjih primerih ni bilo treba pisati `t` (je že privzet poleg druge črke, ki jo podamo (`r` ali `w`)). S posameznimi črkami povemo, kaj želimo z datoteko početi.

oznaka	opis	opomba
r	branje	če datoteka ne obstaja, sproži napako
w	pisanje	če datoteka ne obstaja, ustvari novo; če obstaja, izbriše prejšnjo vsebino datoteke
a	append	če datoteka ne obstaja, ustvari novo; če obstaja ne izbriše prejšnje vsebine
x	ustvari datoteko, pisanje	če datoteka že obstaja, sproži napako
+	pisanje in branje	
t	za delo s tekstovnimi datotekami	npr. .txt, .csv, .tex, .html, .py
b	za delo s binarnimi datotekami	npr. slike

Nekaj lastnosti je zbranih v spodnji tabeli:

lastnost \ kombinacija črk	r	r+	x	x+	w	w+	a	a+
branje	x	x		x		x		x
pisanje		x	x	x	x	x	x	x

lastnost \ kombinacija črk	r	r+	x	x+	w	w+	a	a+
datoteka mora obstajati	x	x						
datoteka ne sme obstajati			x	x				
zbriše prejšnjo vsebino datoteke					x	x		
pisanje na konec datoteke							x	x

K zgornjim kombinacijam lahko dodamo še **t** ali **b**.